

Posudek oponenta disertační práce PhDr. Michala Chovance

“Ženy a pornografie”

předkládané v roce 2017 na Katedře psychologie FF UK v Praze

I. Stručná charakteristika práce

Autor se ve své práci oproti běžně uznávanému přesvědčení, že pornografie je výlučně mužskou záležitostí, zaměřuje na vnímání sexuálně explicitních materiálů ženami. Přináší komplexní pohled na fenomén ženské konzumace pornografie opřený o vlastní reprezentativní internetový výzkum v rámci Slovenské republiky.

II. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

V rámci **Úvodu** je dostatečně popsán smysl celé práce – podívat se na fenomén ženské konzumace sexuálně explicitních materiálů, navzdory převládajícímu přesvědčení, že pornografie je výlučně (nebo převážně) mužskou záležitostí. Protože takových přesvědčení, až předsudků se ve společnosti vyskytuje v této oblasti velké množství, je už samotné zmapování aktuální situace pro oblast sexuologie (a nejen tam) velkým přínosem.

V **Teoretické části** nám autor nabídne hned od počátku **Exkurz do historie** fenoménu pornografie a popisuje klíčové okamžiky vývoje sexuálně explicitních materiálů. Obahově je vše v pořádku, chybí však jednotná vodící linie, která by čtenářem historií prováděla a dala by tak tomuto bloku dojem a vzezření příběhu – kapitola by pak jistě nabyla na čtivosti. Na druhou stranu, vítáme širší pojetí internetu coby aktuálně převládajícího media/nosiče pro pornografii.

Oceňujeme zařazení kapitoly **Čísla**, kde se autor pustil do nadlidského úkolu nabídnout alespoň některá objektivní data týkající se pornoprůmyslu a chování jeho konzumentů. Je jasné, že ke komplexním validním údajům se zde v podstatě nedá dostat, přesto jsou uvedena data, byť parciální a neaktuální, velmi cenná. Je otázkou, zda autor nemohl do práce zařadit i relativně lehčeji získatelná data v rámci SR (např. aktuální a veřejně přístupné údaje slovesných vyhledávačů, popř. slovenských pornoserverů).

Další část obsahuje základní etablované **Teorie vysvětlující pornografii** a velmi široký výčet **Definic pornografie**. V tomto směru se s autorem shodujeme, že většina definic je postavena na účelu pornografie, a že pornografie jako taková je sociálním konstruktem, jehož kulturně vázané významy se mění v průběhu času. Doporučujeme větší prostor pro podrobnější uchopení „objektivistických“ definic přes právní (resp. trestně-právní) pojetí a jejich interpretace – minimálně pro Slovenskou republiku.

Následují **Důsledky pornografie**, přičemž v negativním pohledu je obrovský prostor (str. 35-51) věnován pro sexuálně agresivní chování, znásilnění a dopady na pornoherce/čky, převážně ve vztahu k násilné, ponižující či dehonestující pornografii – a to navzdory autorovu tvrzení, že „většina sledované pornografie je dnes nenásilného charakteru“. Pozitivní důsledky jsou v tomto směru pojaty o dost komplexněji a vyváženěji. V závěru jsou slovy „Na závěr kapitoly...“ (str. 60) uvedena zjištění na cca 2 strany, která jsou sice zajímavá, avšak s důsledky pornografie souvisí velmi okrajově. Tyto dvě strany textu zde působí nepatříčně.

Pornografie a děti je citlivé téma, a to jak z pojetí dětské pornografie, tak z pohledu pornografie konzumované dětmi (myšleno pod 18 let). Škoda, že zde autor nepřidal vlastní úvahu na téma diskrepance mezi právním nastavením a realitou.

Výsostné a aktuálně velmi živé téma **Pornografie jako možné závislosti** je bezprecedentně široce zpracováno v další části. Je zde uveden detailní přehled týkající se tohoto fenoménu a jako takový může sám o sobě jistě posloužit jako odrazový můstek k dalšímu zkoumání. Je otázkou, zda do této kapitoly také

nezařadit alternativní pohled ve smyslu piktofilie ve smyslu deviace v aktivitě, tj. preference konzumace pornografie spojené s masturbací před reálným partnerským sexem.

V další kapitole autor popisuje vztah **Religiozity a pornografie**. Jedná se o velmi rychlý a stručný vhled do problematiky, konstatování faktů bez důkladnějšího vysvětlování. Bohužel se zde pracuje jen s křesťanstvím, resp. jeho katolickou podobou. Dozajista by stálo za to uvést také alespoň základní postoje ostatních světových náboženství vůči sexualitě, resp. jejímu vyobrazování.

Škodlivost pornografie je samostatně stojící výčet závěrů vyplývajících z kapitoly 5. – Negativní důsledky pornografie. Pro práci nepřináší nic nového a jeví se tedy jako zbytečná.

Na závěr teoretické části se vracíme do historie a sledujeme **Antipornografický boj**. Jedná se o stručný přehled antipornografických proudů (zejm. feminismus) a klíčových antipornografických výnosů (zejm. USA). Chybí informativní přehled o aktuálním stavu v rámci SR, a to jak z pohledu nejrůznějších hnutí, tak (opakuji se) z pohledu trestně právního postavení.

Na začátku **Empirické části** práce autor stanovuje šestici obecných **Hypotéz** týkajících se základního vztahu žen vůči sexuálně explicitním materiálům v kontextu sexuálního a partnerského chování.

Platnost těchto hypotéz autor zkoumá na **Reprezentativním vzorku** (kvótní výběr na základě věku, vzdělání a regionu) 413 respondentek v rámci SR. Získání vzorku a jeho reprezentativnost se zdá být zprvu nevyjasněná, tyto klíčové informace se dozvíme až v pozdějších kapitolách. Naopak vedle popisu vzorku autor uvádí i první statistická zjištění (např. str. 100), která mají být uvedena později. Drobné přešlapy ve struktuře Empirické části nejsou ojedinělé.

Autor zvolil jako **Metodu** explorační průřezovou studii ve formě internetového dotazníku, celý dotazník je uveden jako příloha práce. Vzhledem ke komplexnosti a šíři dotazníku si klademe otázku, proč se autor při stanovování hypotéz držel doslova při zemi a nevyužil potenciál velmi kvalitně vypracovaného nástroje sběru dat. Na druhou stranu lze říci, že získaná data mohou v budoucnu poskytnout mnohé závěry a výstupy nad rámec disertační práce.

Kapitola **Výsledky** obsahuje podrobná zjištění doložená konkrétními výsledkovými tabulkami či grafy. Výsledků samotných je skutečně mnoho a vřele doporučujeme označovat klíčová zjištění tučně či kurzivou, jinak se čtenář může v záplavě získaných informací ztrácet. Co zcela chybí, jsou interpretace konkrétních jednotlivých výsledků. Podobně, kdo čeká, jak dopadnou hypotézy stanovené na začátku empirické části, musí být ještě trpělivý, neb tyto jsou zodpovězeny až v kapitole následující.

Výsledky samotné názorně mapují sexuální chování žen v kontextu konzumace sexuálně explicitních materiálů, a jako takové zcela naplňují smysl disertační práce. Některé výsledky jsou velmi zajímavé (např. ne/preferovaný obsah sexuálně explicitních materiálů – str. 134 a dále), jiné potvrzují hypotézy platné i u mužských konzumentů (např. Rape myths – hraná sexuální agresivita/submise je vzrušující, příliš reálné nebo zcela reálné znázornění je odpuzující, str. 175), a konečně další přináší poměrně překvapivé výstupy (např. rozpor mezi postoji k materiálům zobrazujícím deviaci v objektu - tyto jsou obecně velmi negativní, a postojí k materiálům zobrazujícím deviaci v aktivitě – tyto jsou pro signifikantní část konzumentek naopak vzrušující – str. 172-175). Dále je třeba vyzdvihnout legislativně systémové zjištění, že téměř polovina respondentek konzumovala pornografii před 18. rokem života, přičemž nejčastějšími důvody jsou podpora masturbace, zpestření partnerského soužití a edukační zdroj.

Výhrady máme k některým nekonzistentním výstupům – např. na str. 148 je v jednotlivých segmentech u odpovědi „Nikdy jsem nemasturbovala“ uvedeno 43, resp. 44, resp. 48 respondentek; podobně na str. 149 u odpovědi „V současné době nemasturbuji“ 72 resp. 74 resp. 77 respondentek. Takové

výstupy nastolují otázku reliability výzkumné metody, aniž by tato byla patřičně ošetřena v diskusní části. A dále, na str. 176 je uveden závěr, že 14,53% žen je závislých na pornografii, aniž by z dosavadního textu či příložené tab. č. 103 bylo jasné, jaká kritéria pro definici takové závislosti byla stanovena.

Nebylo by od věci zapracovat na graficko-estetické podobě vkládaných grafů a tabulek – u grafů doporučujeme minimálně sjednotit jejich styl a přidat popisky os, přičemž též využít adekvátní typy grafů (např. koláčový graf při mnohočetné volbě na str. 125 není rozumnou volbou), tabulky zkopírované ze statistických nástrojů převést do podoby jedenadvacátého století, a konečně sjednotit způsob zápisu statistických ukazatelů v celé kapitole 14 (ve smyslu $p=0,264 \times p = 0,264 \times p = 0,264$).

V rámci kapitoly **Diskuse** autor slibuje porovnání výsledků s ostatními výzkumy, teoretické možnosti praktického využití a limity výzkumu. Praktické využití a limity výzkumu ovšem chybí, čtenář si na ně musí počkat až do poslední části práce. Namísto toho autor předkládá závěry vzhledem k definovaným hypotézám (ty, které chyběly v předchozí výsledkové části).

Ze šesti stanovených hypotéz se autorovi první čtyři potvrdily, poslední dvě nepotvrdily. U první hypotézy máme asi největší otazník v rámci celé práce: zatímco autor postuluje hypotézu, že „Nie je rozdiel medzi konzumentkami a nekonzumentkami pornografie vo veku prvej masturbácie a koitálneho debutu“, ve všech dalších krocích srovnává konzumentky s běžnou referenční skupinou, kde ovšem nekonzumentky figurují pouze jako relativně malá podmnožina. Přímé srovnání konzumentek a nekonzumentek chybí a přijetí hypotézy tak nemůžeme akceptovat. Výzkumné podložení přijetí či nepřijetí ostatních hypotéz je v pořádku.

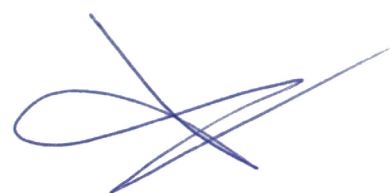
V **Závěru** práce autor ve stručné podobě překládá svá nejdůležitější zjištění. Dále upozorňuje na některé limity svého výzkumu, přičemž z našeho pohledu by se mohl rozepsat více, minimálně otázka reliability výzkumného nástroje a jeho jednotlivých částí zmíněna není. Na posledním místě stojí několik letmých a povrchních ukázek praktického využití získaných poznatků - a tyto by jistě stálo za to popsat mnohem, mnohem podrobněji, a namísto akademických proklamací uvést skutečně konkrétní příklady aplikace a uplatnění jednotlivých výstupů v reálné praxi.

Autor prokázal dobrou práci se **Zdroji**, uvádí jich 287, přičemž zařazeny jsou jak zdroje pramenné, tak autor využívá i populárně-naučné a internetové zdroje. Způsob citování zdrojů je v pořádku.

III. Závěr

Autor ve své práci „Ženy a pornografie“ představuje průkopnický a historicky první reprezentativní internetový výzkum zaměřený na konzumaci pornografie slovenskými ženami. Narušuje mýtus o výlučné konzumaci sexuálně explicitních materiálů výhradně muži, nastavuje nový pohled ukazující, že ženy také vyhledávají a konzumují sexuálně explicitní materiál v celé své šíři.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

PhDr. Martin Chochola, Ph.D.